

Gyermekeink olvasmányai.

Írta: Dr. RADVÁNYI KÁLMÁN.

Nem lehet közömbös ránk nézve, hogy mit olvasnak gyermekeink. A gyermek életében az olvasásnak nagyobb a jelentősége, mint általában hiszik. A gyermek inkább átéli könyveit, mint a felnőtt. S nagy baj, ha kritika és ellenőrzés nélkül neki való könyveket olvas s olyan érzéseket, gondolatokat, szenvedélyeket, olyan helyzeteket ismer meg, amelyek megzavarják lelki egyensúlyát s beszennyezik képzeletét.

A gyermek közkincs: egyetlen érték, amelyből hazánk jövőjének a kiépítését remélhetjük. Vigyáznunk kell, hogy a gyermekben rejlő összes erőcsírákat, képességeket lehetőleg felfochozzuk a nevelés minden eszközével. Vigyázzunk a virágra, ha egészséges, zamatos gyümölcsöt akarunk. A gyümölcs titka a virágban lakik.

A gyermek életét öntudatos pedagógiával rendezzük. Nem elég az iskola munkája, még a gyermekkel intenzívebben foglalkozó cserkészlet irányító hatása is töredékes. A gyermek végső eredményben még „fészeklakó”, világa a család. Az ő számára az iskola, a cserkészlet, az utca, az erdő-mező, az egész külső élet csak kivándorlás a fészekből. Mindez neveli őt, de életének a súlypontja otthon van. Ezért az édesanyának s az édesapának jó pedagógusnak kell lenni s kézbe kell venni a kis élet rendezését minden téren.

Néhány példával szeretném megvilágítani előbbi állításoimat, hogy az olvasásnak a gyermek életében mérhetetlenül nagy a szerepe s irányító hatása.

A gyermek hiszékeny és bírálat nélkül olvas: csupa érzés, csupa eleven reakció és visszhang. S mint a reakcióból s a visszhangból, úgy belőle is hiányzik a kritika. A gyermeki léleknek

ez az alaptulajdonsága nagy előny és nagy érték, – de nagy veszedelem is. Ő még nem ismeri az élet titkos vermeit, rejtett töreit, tehát nem gyanakszik. Szíve Isten tiszta edénye s jaj annak, aki ebbe az edénybe szennyet vagy valami moslékot önt. Fra Angelico mindig imádkozott, mielőtt ecsethez nyúlt, hogy mennyei alakokat fessen. Mennyivel inkább kell áhítatos hangulat és szent nemesség azoknak a szívébe, akik a gyermek-élekekhez hozzányúlnak! Hiszékenységénél fogva az ifjú minden jó és rossz hatásra azonnal reagál. Ezért, aki gyermekhez szól, vagy javít, vagy rombol. Az ifjú szív hihetetlenül tud lelkesedni kedves hőseiért s könnyű vele meggyűlöltetni a rosszat. Elég egy szó és lángot vet e szív, elég egy cinikus megjegyzés, egy szennyes utalás és elhervad az élő, mosolygó virág.

Számtalan esetet tudunk, hogy gyermekek megszöktek hazulról s rabló életre indultak olyan regények hatása alatt, amelyek a betörőket ügyeseknek, életrevalóknak, szimpatikusoknak rajzolták.

A gyermek másik alaptulajdonsága az utánzásra való hajlam. Könyveinek a hőseit megszereti s utánozza, érzéseiket átérzi, kalandjaikat végigábrándozza és jellemük szerint alakul a jelleme.

Gondoljunk csak ifjúkori olvasmányainkra. Mindnyájan voltunk Robinsonok vagy a kert végén, vagy egy „elhagyott szigeten”, távol a csósz s a rendőr látókörétől. Tüzet raktunk, halat fogtunk s volt Péntekünk, akit őrségre állítottunk, nem jön-e a csósz, a kis Robinsonok legnagyobb ellensége. Cooper regényeit minden fiú átéli: hiszen milyen dicső dolog vadfogónak, méh vadászni lenni! Twain, Verne alakjait átéli azzal a naiv intuícióval, amely a költők és gyermekek leggyönyörűbb kincse. Mindenki volt Copperfield Dávid, Twist Olivér, s mindenki nemesszívűvé varázsolta egyszer a gögös Dorincourt grófot a kis lorddal, Cedrikkel együtt.

A gyermek könnyen kilép a maga reális életéből s átlép az irrealitások talajára. S ehhez járul az is, hogy a gyermek legősibb ösztöne a cselekvés. Nem elégszik meg az utánképzéssel: cselekedni akar. Amit olvasmányában jónak talál, azt igyekszik végigcsinálni. Segíti őt a tevékeny fantázia, amely a

gyümölcsöst őserdővé, a városvégi tavat óceánná, a pajtát lo vagvárrá, a fakardot éles szablyává varázsolja. A gyermek cselekedni akar mindenáron. Tőlünk, szülőktől függ, hogy miként irányítjuk őstöneit. Irányításunk egyik legfőbb eszköze a könyv. Nem elég a fiúnak parancsolni, utasításokat adni, jóra inteni; nem elég őt büntetni vagy jutalmazni. Elsőrendű kötelességünk, hogy barátainak s ellenségeinek a megválogatásában segítségére legyünk. Már pedig a gyermek legintimebb barátai A regényhősök, akikkel a magány szent pillanataiban ismerkedik meg s akik átöntik kis szívébe szívük jó vagy gonosz tartalmát. Ha Robinson, Copperfield vagy Bob égy szép napon bekopogtatna hozzátok, kisfiatok örömmel a nyakába borulna s minden nagyobb nehézség nélkül bele tudna kapcsolódni azok további életébe.

Az ifjúsági olvasmány nemcsak szórakoztató könyv, hanem a nevelés egyik legfontosabb tényezője. Ezért illesszük be a könyvet is a család pedagógiájába.

Sajnos, a legtöbb szülő nem törődik gyermekének olvasmányával. A könyvkereskedőre vagy a véletlenre bízva, milyen könyvajándékkal lepje meg őt karácsonykor vagy az ajándékosztás egyéb ünnepén. Leginkább a tetszetős külső, a díszes kötés determinálja a szülő értékelését.

Kérdés, mi a szülő teendője, ha gyermekét az olvasásban ellenőrizni s irányítani akarja?

Minden nevelés alapja – az önnevelés. Csak úgy nevelhetjük fiainkat, ha előbb önmagunkat neveltük. Először is saját könyvtárunkat rostáljuk meg s dobjunk ki onnét minden olyan olvasmányt, ami nem lehet a tiszta és egészséges élet forrása. Nemcsak arra gondolok, hogy könyveinket nem tudjuk eléggé elzárni fiaink éber szeme elől. Sokkal mélyebbre kell néznünk. Sohasem felejttem el, amit Kazinczy Ferenc mondott.

Egy barátja színházba hívta.

— Nem megyek, mert piszkos darabot adnak.

— De hiszen, neked csak nem árt! Érett férfi vagy és el tudod választani a szennyet a művészettől!

— Nekem esetleg nem árt, – szölt a melegszívű író-család-apa, – de van kisfiam és annak árt. Ami az én agyamban izzik,

ami véresejtemben lakik, amit érzek, gondolok: azt öntudatlanul is belecsókolom a fiamba. Kérlelhetetlen pszichológiai kacocs fűz fiainkhoz. A lélek szavak és gesztusok nélkül is kiárad s alakítja azt, aki vele érintkezésbe lép.

S való igaz! Mi családapák és családanyák nem vagyunk függetlenek gyermekeinktől. Amit mi titokban hibázunk, azt ők fogják világgá kürtölni!

Ezért mondom, hogy gyermekeink olvasmányainak a rendezését azzal kell kezdenünk, hogy dobjunk ki a családi fészekből minden selejtes és lelketmérgező könyvet. Annyi a jó könyv, hogy azoknak az olvasására sincs elég időnk, – minek őrizzük akkor szekrényünkben az erkölcsi szennyet?

A szülő olvasson el minden könyvet, amit gyermekének szán. Legyen kritikus és esztétikus, de kritikáját a szeretet és aggodalom irányítsa. Ha a könyvkiadók s a könyvtárak vezetői nem törődnek az ifjúság lelkével s csak az anyagi haszon vagy legjobb esetben a hideg művészet szempontjából bírálják el az irodalmat: – legalább a szülő képviselje gyermekének s ezzel együtt a jövő Magyarországnak az érdekeit. S higgyék el, nem lesz teher ez az olvasás! Az ú. n. ifjúsági könyvek tele vannak szépséggel, nemes érzésekkel, vigasztaló idealizmussal s e könyveken keresztül még jobban megszeretjük gyermekeinket. Prohászka Ottokár – valahányszor titáni munkájában elfáradt – Verne regényeit olvasgatta s megpihent a lelke.

A gyermekeinknek szánt könyvek elbírálásában a díszes kötés és a külső kiállítás szépségei helyett ezek legyenek szempontjaink:

1. Valláserkölcsi szempontokból nem tartalmaz-e a könyv olyasmit, ami gyermekeink jellemén ronthat. Ha csak egyetlen mondatot találunk, amely cinizmust, erkölcsi romlottságot, tekintélyrombolást árul el, ne adjuk a könyvet fiaink kezébe. Az erkölcs évezredek törvényeit büntetlenül senki sem sértheti meg.

2. Megfelel-e a könyv a hazafias nevelés követelményeinek? Tartsunk távol gyermekeinktől minden olyan könyvet, amely nemzetközi szellemet terjeszt. A gyermek a hazáját a családban tanulja meg szeretni, – a család az állam sejtje.

3. Milyen a könyv stílusa, milyenek az illusztrációi? Művészietlen könyv rontja a gyermek ízlését.

Ezek az általános szempontok mindenfajta ifjúsági olvasmány megítélésénél rendkívül fontosak.

Minden figyelmünk a gyerekre irányuljon. Nem segít rajtunk semmi, csak az egészséges gyermek, akinek a teste-lelke tiszta, akiben a tevékeny erők feszülnek. Amit elvesztettünk, azt mind visszaszerezhetjük gyermekeinkben.